

REPTIELEN EN DE WET

D. Vancraeynest¹, F. Pasmans¹, E. van Tilburgh²

¹ Vakgroep Pathologie, Bacteriologie en Pluimveeziekten,
Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Gent, Salisburylaan 133, B-9820 Merelbeke

² Federale overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid Voedselketen en Leefmilieu
Dienst Dierenwelzijn en C.I.T.E.S.,
Arcadegebouw 6de verdieping, Pachecolaan 19 bus 5, B-1010 Brussel
dieter.vancraeynest@UGent.be

SAMENVATTING

Er is veel onduidelijkheid over de wetgeving in verband met het houden van reptielen, zowel bij de eigenaars als bij de dierenartsen. In dit artikel wordt op een schematische manier een overzicht gegeven van de internationale en nationale wetten die moeten nagevolgd worden. Er wordt ook kort uitgelegd hoe reptielen ondubbelzinnig kunnen worden geïdentificeerd. Verder wordt stapsgewijs beschreven welke vergunningen moeten aangevraagd worden voor enkele soorten die vaak worden gehouden. Tenslotte worden de bronnen vermeld waar de meest recente informatie kan worden geraadpleegd.

INLEIDING

Eigenaars van reptielen raadplegen vaak hun dierenarts als ze vragen hebben in verband met de wettelijke aspecten van hun hobby. Mede door de sterke opgang van het houden van deze exotische dieren als huisdier, is het als dierenarts handig om op de hoogte te zijn van de betreffende regelgeving. Dat is niet eenvoudig omdat zowel het welzijn van de dieren, hun status (al dan niet in hun voortbestaan bedreigd) en de milieuwetgeving van belang zijn. Bovendien zit er een constante evolutie in de legislatuur. Het is de bedoeling om in dit artikel de algemene lijnen weer te geven van de toepasselijke wetgeving. De bronnen waar specifieke en actuele informatie kan worden geraadpleegd, zullen worden vermeld.

INTERNATIONALE WETGEVING

C.I.T.E.S.-wetgeving

C.I.T.E.S. staat voor "Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora", of in het Nederlands "Overeenkomst inzake de Internationale Handel in Bedreigde, in het Wild levende Dier- en Plantensoorten". Het is een internationaal verdrag dat werd afgesloten in Washington op 3 maart 1973. Vandaar dat C.I.T.E.S. vaak kortweg

wordt aangeduid als de "Conventie van Washington". Het doel ervan is om ervoor te zorgen dat de handel in "specimens" van wilde dieren en planten het overleven van de betrokken soorten in het wild niet bedreigt. Het woord "specimens" slaat hierbij niet alleen op levende planten en dieren, maar ook op alle afgeleide producten ervan (huiden, leer, medicijnen, enz.). Op dit moment vallen zo'n 30 000 soorten onder deze overeenkomst.

Landen beslissen vrijwillig om aan de C.I.T.E.S.-overeenkomst deel te nemen, maar eens ze dat doen worden ze wel geacht de Conventie te implementeren. Dit moet dan gebeuren via een aangepaste EU- en nationale wetgeving (zie verder). Er zijn drie verschillende **bijlagen** waarin de soorten, gebaseerd op hun beschermingsstatus en niveaus van internationale handel, opgenomen zijn:

- Bijlage I omvat soorten die met onmiddellijk uitsterven worden bedreigd. Handel in specimens van deze soorten is enkel in uitzonderlijke gevallen toegelaten. Bijvoorbeeld de Madagaskische grondboa (*Acrantophis dumerili*).
- Bijlage II omvat soorten die niet direct met uitsterven zijn bedreigd, maar waarvan de handel moet worden gecontroleerd om hun overleven niet

in het gedrang te brengen.

Bijvoorbeeld de koningspython (*Python regius*), de groene leguaan (*Iguana iguana*, Fig. 3), de Griekse landschildpad (*Testudo hermanni*, Fig. 2) en de Moorse landschildpad (*Testudo graeca*, cf. Fig. 1).

- Bijlage III tenslotte bevat soorten die beschermd zijn in minstens één land dat de hulp heeft gevraagd aan de andere C.I.T.E.S.-partijen om de handel te helpen controleren.

Deze bijlage omvat praktisch geen in gevangenschap gehouden soorten.

Voordat handel kan plaatsvinden in de soorten opgenomen in deze bijlagen, moeten er vergunningen en certificaten worden uitgereikt door de C.I.T.E.S.-diensten. In februari 2003 namen er al 161 landen deel aan C.I.T.E.S., waaronder alle 25 EU-lidstaten. Dat C.I.T.E.S. werkt, wordt bewezen door het volgende: sinds de Conventie in werking trad (1 juli 1975) is er geen enkele soort die erdoor wordt beschermd, uitgestorven door handel.

EU-regelgeving voor de handel in wilde dier- en plantensoorten

Als gevolg van de Europese interne markt en de afwezigheid van systematische grenscontroles binnen de EU begin de jaren negentig ontstond er een nood aan een nieuwe en meer volledige regelgeving. Om in

te spelen op deze veranderingen en te voldoen aan de C.I.T.E.S.-bepalingen werd de nieuwe EU-regelgeving voor de handel in wilde dier- en plantensoorten aangenomen: Verordening (EG) nr. 338/1997 van de Raad en gerelateerde verordeningen van de Commissie (aangenomen en in werking gesteld vanaf juni 1997). Deze verordeningen zijn meteen toepasbaar in alle EU-lidstaten en vormen de wettelijke basis voor de implementatie van C.I.T.E.S. in de EU. De bepalingen reguleren de internationale en EU interne handel en bevatten aanvullende maatregelen ten opzichte van C.I.T.E.S. Maar ook al is de EU-regelgeving voor de handel in wilde dier- en plantensoorten direct van kracht in alle EU-lidstaten, de nodige bepalingen voor de handhaving ervan moeten worden opgenomen in elke nationale wetgeving, omdat het onderwerpen betreft die onder de soevereiniteit van elke lidstaat vallen (zie verder). De lidstaten moeten er dus zelf voor zorgen dat overtredingen van de wet op een toepasselijke wijze worden gestraft.

De EU-regelgeving heeft **4 bijlagen (A tot en met D)**. Bijlage A, B en C komen grofweg overeen met respectievelijk bijlage I, II en III van C.I.T.E.S. Bijlage D is een soort aanvulling op de drie C.I.T.E.S.-bijlagen en wordt vaak de "controlelijst" genoemd. Het betreft namelijk soorten die in aanmerking zouden kunnen komen voor opname in bijlage B en waarvoor de invoer gecontroleerd zou moeten worden. In overeenstemming met andere EU-regelgevingen betreffende de

OVERZICHT BIJLAGEN VAN DE EU-REGELGEVING

Bijlage A	Alle C.I.T.E.S.-bijlage I soorten met uitzondering van deze waarvoor de EU een reserve* heeft ingesteld. Enkele C.I.T.E.S. Bijlage I en II soorten waarvoor de EU strengere bepalingen heeft aangenomen. Enkele niet-C.I.T.E.S.-soorten. Twee bekende voorbeelden van C.I.T.E.S.-bijlage II soorten waarvoor de EU strengere bepalingen heeft aangenomen zijn <i>Testudo hermanni</i> (Griekse landschildpad, Fig. 2) en <i>Testudo graeca</i> (Moorse landschildpad, Fig. 1), die beide in bijlage A zijn opgenomen.
Bijlage B	Alle andere C.I.T.E.S.-bijlage II soorten, met uitzondering van deze waarvoor de EU een reserve heeft ingesteld. Enkele C.I.T.E.S.-bijlage III soorten. Enkele niet-C.I.T.E.S.-soorten.
Bijlage C	Alle andere C.I.T.E.S.-bijlage III soorten, met uitzondering van deze waarvoor de EU een reserve heeft ingesteld.
Bijlage D	Enkele C.I.T.E.S.-bijlage III soorten waarvoor de EU een reserve heeft ingesteld. Enkele niet-C.I.T.E.S.-soorten.

* Iedere C.I.T.E.S.-partij kan een verklaring geven om niet gebonden te zijn door de C.I.T.E.S.-bepalingen wat betreft een bepaalde soort opgenomen in de C.I.T.E.S.-bijlagen. Deze verklaringen worden reserves genoemd.

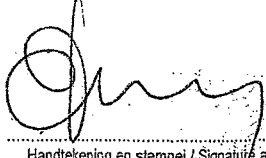
EUROPESE GEMEENSCHAP / EUROPEAN COMMUNITY			
ORIGINEEL / ORIGINAL	1. Houder / Holder	CERTIFICAAT / CERTIFICATE Niet bestemd voor gebruik buiten de Europese Gemeenschap / Not for use outside the European Community	Nr. / No 2003BE
	2. Plaats waar de aan de natuur onttrokken levende specimen van soorten van bijlage A moeten worden gehouden / Authorised location for live wild-taken specimens of Annex A species	Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad en Verordening (EG) nr. 1808/2001 van de Commissie inzake de bescherming van in het wild levende diersoorten en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer Council Regulation (EC) No 338/97 and Commission Regulation (EC) No 1808/2001 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein	
	3. Administratieve instantie van afgifte / Issuing management authority	FOD Volksgezondheid, Veiligheid Voedselketen en Leefmilieu C.I.T.E.S. Beheersorgaan Pachecolaan 19 - bus 5 1010 BRUSSEL	
	4. Omschrijving van de specimen (m.i.v. merktekens, geslacht en geboortedatum van levende dieren) / Description of specimens (including marks, sex, date of birth for live animals)	5. Nettomassa (kg) / Net mass (kg)	6. Hoeveelheid / Quantity
A	LIV LEVENDE LANDSCHILDPAD	7. CITES-bijlage / CITES appendix II	8. EG-bijlage / EC Annex A
	GESLACHT VROUWELIJK GEBOORTEDATUM 30/06/1999 ID: MICROCHIP	10. Land van herkomst / Country of origin	9. Oorsprong / Source C
1	16. Wetenschappelijke naam van de soort / Scientific name of species TESTUDO GRAECA	11. Nr. van vergunning / Permit No	12. Afgiftdatum / Date of issue
	17. Gewone naam van de soort / Common name of species MOORSE LANDSCHILDPAD	14. Nr. van document / Document No	13. Lidstaat van invoer / Member State of import DUITSLAND
18. Hierbij wordt verklaard dat de hierboven omschreven specimen: / It is hereby certified that the specimens described above:			
1. ☐ aan de natuur werden onttrokken overeenkomstig de in de lidstaat van afgifte geldende wetgeving / were taken from the wild in accordance with the legislation in force in the issuing Member State			
2. ☐ achtergelaten of ontsnapte specimen zijn die in bewaring werden genomen overeenkomstig de in de lidstaat van afgifte geldende wetgeving / are abandoned or escaped specimens that were recovered in accordance with the legislation in force in the issuing Member State			
3. ☐ in gevangenschap geboren, en gefokt of kunstmatig gekweekte specimen zijn / are captive born and bred or artificially propagated specimens			
4. ☒ in de Gemeenschap werden verkregen of binnengebracht overeenkomstig Verordening (EG) nr. 338/97 / were acquired in or introduced into the Community in compliance with the provisions of Regulation (EC) No 338/97			
5. ☐ voor 1 juni 1997 in de Gemeenschap werden verkregen of binnengebracht overeenkomstig Verordening (EEG) nr. 3626/82 van de Raad / were acquired in or introduced into the Community before 1 June 1997 in accordance with Regulation (EEC) No 3626/82			
6. ☐ vóór 1 januari 1984 in de Gemeenschap werden verkregen of binnengebracht overeenkomstig de CITES-bepalingen / were acquired in or introduced into the Community before 1 January 1984 in compliance with the provisions of CITES			
7. ☐ in de lidstaat van afgifte werden verkregen of binnengebracht voordat de onder 4 en 5 genoemde verordeningen of de CITES-overeenkomst op het grondgebied van de lidstaat van toepassing waren / were acquired in or introduced into the issuing Member State before the provisions of the Regulation under paragraphs 4 and 5 or of CITES became applicable in this territory			
8. ☐ bestemd zijn om te worden gebruikt ter vergroting van de wetenschappelijke kennis/voor het fokken of kweken/voor onderzoek of educatieve doeleinden of voor een ander onschadelijk doel / are to be used for the advancement of science/breeding or propagation/research or education or other non-detrimental purposes			
19. Dit document wordt afgegeven teneinde: / This document is issued for the purpose of:			
1. ☐ te bevestigen dat een voor (weder)uitvoer bestemd specimen werd verkregen in overeenstemming met de geldende wetgeving ter bescherming van de betrokken soort / confirming that a specimen to be (re-)exported has been acquired in accordance with the legislation in force on the protection of the species in question			
2. ☒ specimen van een soort van bijlage A vrij te stellen van de verbodsbepalingen inzake de in artikel 8, lid 1, van Verordening (EG) nr. 338/97 genoemde handelsactiviteiten exemption / Annex A specimens from the prohibitions relating to commercial activities listed in Article 8(1) of Regulation (EC) No 338/97			
3. ☐ de overbrenging binnen de Gemeenschap van een levend specimen van een soort van bijlage A vanuit de op de invoervergunning of enig certificaat genoemde plaats toe te staan / authorising the movement within the Community of a live Annex A specimen from the location indicated in the import permit or in any certificate			
20. Bijzondere voorwaarden: / Special conditions:			
☐ Certificaat uitsluitend geldig voor de in vak 1 genoemde houder [afgegeven uit hoofde van artikel 20, lid 3, onder e), of artikel 30 van Verordening (EG) nr. 1808/2001] / Certificate valid only for holder named in box 1 [issued under Article 20 (3) (e) or Article 30 of Regulation (EC) No 1808/2001]			
DR. GEORGES EVRARD DIERENARTS-DIRECTEUR Naam van de afgeevende ambtenaar / Name of issuing official		BRUSSEL, 31-mrt-03 Plaats en datum van afgifte / Place and date of issue	
		 Handtekening en stempel / Signature and stamp	

Fig. 1. Een C.I.T.E.S.-document voor een Moorse landschildpad (*Testudo graeca*).

Fig. 2. De bekende Griekse landschildpad (*Testudo hermanni*) behoort tot C.I.T.E.S.-bijlage II en Europese bijlage A en moet dus nu ook geïdentificeerd worden met een microchip.

→

Fig 3. De groene leguaan (*Iguana iguana*) wordt vaak als huisdier gehouden. Ook voor dit dier is er een meldingsplicht op het gemeentebestuur.

bescherming van inheemse soorten (bijvoorbeeld de Habitatrictlijn) zijn bepaalde inheemse soorten die zijn opgenomen in C.I.T.E.S.-bijlagen II en III, opgenomen in bijlage A. Ook sommige soorten die helemaal niet in de C.I.T.E.S.-bijlagen zijn opgenomen, staan wel in de EU-regelgeving voor de handel in wilde dier - en plantensoorten.

Andere EU-wetgevende maatregelen

- De *Habitatrictlijn* (Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitat en de wilde flora en fauna) heeft als doel het in stand houden van fauna, flora en de natuurlijke habitat die van belang zijn. Deze richtlijn bevat ook bepalingen voor beschermde soorten waarvan de commerciële handel verboden is (bijvoorbeeld *Lacerta viridis*, de smaragdagedis). De implementatie van deze richtlijn in België is momenteel niet duidelijk. Men kan er best van uitgaan dat de handel in Europese reptielen die in het wild leven, verboden is.

NATIONALE WETGEVING

Zoals hoger vermeld moeten de nodige bepalingen voor de handhaving van de internationale wetgeving worden opgenomen in de nationale wetgeving en

aangevuld worden met nationale regels, omdat het onderwerpen betreft die onder de soevereiniteit van iedere lidstaat vallen. De lidstaten moeten er dus zelf voor zorgen dat overtredingen van de wet op een toepasselijke wijze worden gestraft. De Belgische situatie zal hieronder kort worden geschetst:

De bescherming en het welzijn der dieren

De wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren regelt in principe het houden van alle dieren. Enkele paragrafen van deze wet zijn echter specifiek van belang voor eigenaars van bijzondere dieren. Artikel 3 bis paragraaf 1 van die wet luidt: "het is verboden dieren te houden die niet behoren tot de soorten of categorieën vermeld op een door de Koning vastgestelde lijst. Deze lijst doet geen afbreuk aan de wetgeving betreffende de bescherming van bedreigde diersoorten". In paragraaf 2 worden een paar uitzonderingen aangegeven waarbij het wel is toegelaten om dieren te houden die niet tot deze "positieflijst" behoren:

Voor particulieren komt het erop neer dat ze wel soorten mogen houden die niet op de vastgelegde lijst staan op voorwaarde dat ze:

- a) Bewijzen kunnen voorleggen dat de dieren werden gehouden vóór de inwerkingtreding van het in artikel 3

bis bedoelde besluit. Dit bewijs moet niet worden voorgelegd voor nakomelingen van deze dieren, op voorwaarde dat ze zich bij de eerste eigenaar bevinden.

b) Erkend zijn door de Minister van Landbouw, op advies van een comité van deskundigen.

Dierenartsen mogen dergelijke soorten enkel houden als het gaat over dieren van derden die ze tijdelijk bij zich hebben voor diergeneeskundige verzorging.

Voorlopig werd er enkel een positieflijst van zoogdieren vastgelegd en geldt er nog geen verbodsbepaling voor de overige taxa, waaronder de reptielen.

Milieuwetgeving

Omdat bijzondere dieren soms hinder kunnen veroorzaken voor burens of voor de omgeving en zo "milieuschadelijke factoren" kunnen zijn, moeten de eigenaars ervan zich in orde stellen met de **VLAREM-wetgeving** (Vlaams Reglement voor de Milieuvergunning, vastgelegd bij Vlaams decreet op 6 februari 1991). Ze kunnen daarvoor terecht op de milieudienst van hun gemeente. De situatie voor wat het houden van reptielen betreft, is als volgt:

- Iemand die één tot 30 dieren houdt die niet als giftig, gevaarlijk of potentieel gevaarlijk worden beschouwd, heeft een zogenaamde "meldingsplicht", wat overeenkomt met een **milieuvergunning klasse 3**. Deze kan worden bekomen bij het gemeentebestuur.
- Een **milieuvergunning klasse 2** is vereist bij het houden van alle dieren die door hun giftigheid, gedrag of agressiviteit een gevaar inhouden en dit vanaf één dier (dus dit slaat onder andere op gifslangen, krokodillen, schorpioenen). Ook wanneer een groter aantal dan 30 niet-giftige reptielen wordt gehouden is een milieuvergunning klasse 2 noodzakelijk. In sommige gemeenten worden enkele slangensoorten die een lengte van 4 meter overschrijden ook als potentieel gevaarlijk beschouwd. Voor deze dieren is dus ook een milieuvergunning klasse 2 nodig. Het gaat over de *Boa constrictor* ssp., de anaconda (*Eunectes murinus*), de tijgerpython (*Python molurus bivittatus*), de rotspython (*Python sebae*), de netpython (*Python reticulatus*) en de amethistpython (*Austroliasis amethistina*).

Eigen fauna

Volgens het K.B. van 22/09/1980 zijn alle Belgische inheemse reptielensoorten beschermd. Dit houdt in dat noch de dieren mogen worden gestoord, noch hun biotopen mogen worden verstoord. Vanzelfsprekend is ook het vangen van inheemse reptielen verboden.

IDENTIFICATIE VAN DIEREN

Om de handel in bedreigde diersoorten beter te kunnen opvolgen, is een ondubbelzinnige identificatiemethode onontbeerlijk. Een uitstekend middel hiervoor is de ISO-microchips die ook bij honden, katten en andere huisdieren kunnen worden ingeplant. Sinds 1 januari 2002 moet elk dier dat behoort tot bijlage A van de Europese regelgeving op deze manier worden geïdentificeerd. Er stellen zich natuurlijk praktische en ethische problemen om deze microchips in te planten bij heel kleine dieren. Als toegeving worden er C.I.T.E.S.-documenten afgeleverd met een beperkte geldigheidsduur. Deze documenten zijn geldig tot de dieren de leeftijd en grootte hebben bereikt waarbij het inplanten van een microchip mogelijk is. Voorlopig kunnen species die ook als volwassen dier te klein zijn om een chip te implanteren niet ondubbelzinnig worden geïdentificeerd.

Een andere identificatiemogelijkheid bij sommige soorten is een foto van individuele kenmerken die levenslang behouden blijven. Deze methode wordt echter op dit moment niet aanvaard in België. Daardoor kunnen species die ook als volwassen dier te klein zijn om een chip te implanteren (voorlopig) niet ondubbelzinnig worden geïdentificeerd.

ENKELE PRAKTISCHE VOORBEELDEN

Voorbeeld 1:

Een particulier koopt een jonge Madagaskische grondboa (*Acrantophis dumerili*, C.I.T.E.S.-bijlage I) van een legale fokker. Door de fokker wordt een C.I.T.E.S.-document meegeleverd met een beperkte geldigheidsduur. De koper moet dan achtereenvolgens:

- bij het gemeentebestuur melden dat hij een slang in huis heeft gehaald (meldingsplicht).
- een microchip laten inplanten door een dierenarts vóór de datum waarop het C.I.T.E.S.-document verstrijkt.

- het microchipnummer op het oorspronkelijke C.I.T.E.S.-document vermelden en dit document opsturen naar de dienst C.I.T.E.S. (adres: zie bronnen). Deze dienst zal dan het definitief geldige document naar de eigenaar terugsturen.

Voorbeeld 2:

De eigenaar van een koppel Griekse landschildpadden (*Testudo hermanni*, Europese bijlage A) die voorzien zijn van de nodige documenten, fokt met zijn dieren. Om de juiste documenten voor de jonge dieren te bekomen moet hij:

- Een C.I.T.E.S.-aanvraagformulier (te verkrijgen bij de betreffende dienst) invullen.
- Eens de aanvraag verwerkt is, worden de C.I.T.E.S.-documenten voor de nakomelingen naar de eigenaar opgestuurd. Ook de documenten van de ouders krijgt de eigenaar terug.

CONCLUSIE

De wetgeving in verband met het houden en verzorgen van reptielen is complex. Het is dan ook

logisch dat dierenartsen door het bos de bomen niet meer zien. Omdat de wet constant aan verandering onderhevig is, worden het best ook de onderstaande bronnen geconsulteerd. Ze bevatten namelijk de meest recente informatie.

- FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu
DG Dier, Plant en Voeding - Dienst C.I.T.E.S.
Arcadegebouw 6^e verd.
Pachecolaan 19 bus 5
1010 Brussel
Tel.: 02/210.51.09
e-mail: CITES@health.fgov.be
- [http:// www.eu-wildlifetrade.org](http://www.eu-wildlifetrade.org): Een heel overzichtelijke site met een volledig overzicht van de EU regelgeving voor de internationale handel in wilde dier- en plantensoorten. Op deze site vindt u ook de meest recente bijlagen.
- [http:// www.traffic.org](http://www.traffic.org): Een site verbonden aan het WWF (World Wildlife Fund) met alle laatste nieuws op het vlak van natuurbescherming.